

Бібліотека

40117

доц. І. МАЗЕПА

**До питання про флору полонин
на Підкарпатській Русі**

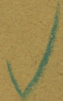
DOC. I. MAZEPA.

K OTÁZCE KVĚTENY POLONIN
NA PODKARPATSKÉ RUSI

ZUR FRAGE DER ALMENFLORA
IN DER PODKARPATSKA RUS

1929

ПОДЕБРАДИ — LAZNE PODEBRADY

U 27825

Богдан Петрович

ДОЦ. І. МАЗЕПА

До питання про флору полонин
на Підкарпатській Русі

DOC. I. MAZEPA.

K OTÁZCE KVĚTENY POLONIN
NA PODKARPATSKÉ RUSI

ZUR FRAGE DER ALMENFLORA
IN DER PODKARPATSKA RUS

*(Відбиток із Записок Української Господарської Академії
т. II).*

1929

ПОДЕБРАДИ — LAZNEĚ PODĚBRADY

W 27825

627912

SLOVANSKÁ KNIHOVNA

3186279808

До питання про флору полонин на Підкарпатській Русі.

Флора Підкарпатських полонин ще дуже мало досліджена. Потреба в докладніших матеріалах про флору полонин набирає особливо актуального значіння в зв'язку з практичними завданнями сучасного господарства на полонинах в напрямі штучного поліпшення їх травостану. З цих мотивів вважаю за доцільне подати тут короткий список рослин, які я зібрав в роках 1926—1928 під час своїх агроботанічних студій на полонинах Підкарпатської Русі. Цей список складений виключно на підставі власних спостережень під час зазначених трьохрічних студій¹⁾, які я провадив в літню добу, починаючи від половини липня до кінця серпня на полонинах: Рівна, Бержавська, Красна, Свидовецька і Черногорська.

В список увійшли лише рослини, зібрані мною на полонинах, тобто в безлісовій зоні, починаючи приблизно від 1200 м. і до найвищих вершин. В зв'язку з основною метою моїх студій — агроботанічна аналіза травостану полонин, — а також через обмеженість часом, що був у моєму розпорядженні, я під час екскурсій звертав головну увагу на флору лише тих частин полонин, що використовуються або можуть бути використані для сільсько-господарських цілей, в даному випадку, власне, як пасовиська. Рослини поширені на дуже крутих схилах, на скелях та по берегах гірських потоків я зібрав лише побіжно. З тих же причин я не міг уділити належної уваги флорі полот, які, правда, зустрічаються тут рідко і в загальній площі полонин майже не відіграють жадної ролі. Найбільші по своїй довжині та площі полонини Красну, Свидовецьку та Черногорську мені вдалося оглянути докладніше лише в літі 1927 р. дякуючи сприятливій погоді.

Флора оглянутих мною полонин, особливо коли не брати під увагу східних полонин Черногорської та Свидовецької, загалом не багата й досить одноманітна. Крім географічних умов, причин цього треба шукати насамперед в одноманітності ґрунту, що майже всюди складається із продуктів вивітрювання твердих карпатських пісковиків третичної доби. Як видно із списку, на п'яти згаданих полонинах було мною зареєстровано понад 200 рослин, не рахуючи мохів та обрісників. Загальні дані про поширенність окремих видів рослин на полонинах, а також література по цьому питанню, подані мною в статті про типи полонин²⁾ в попередньому томі За-

¹⁾ В список внесені лише слідуючі рослини, які зустрічаються на полонинах, але мною особисто не були зареєстровані: *Rhododendron myrtifolium*, *Salix silesiaca*, *Luzula spicata*, *Juncus castaneus*, *Allium sibiricum*.

²⁾ В порівнянні з тією статтею в теперішній статті мною змінено назву слідуючих рослин: *Sesleria coerulea* на *S. Bielzii* і *Calamagrostis varia* на *C. villosa*.

<i>Festuca fallax</i>	<i>Poa nemoralis</i>
„ <i>supina</i> ⁹⁾	* „ <i>pratensis</i>
<i>Glyceria fluitans</i>	„ <i>violacea</i> ¹¹⁾
** <i>Molinia coerulea</i>	<i>Phleum alpinum</i>
<i>Nardus stricta</i>	„ <i>Michelii</i> ¹²⁾
<i>Poa alpina</i> ¹⁰⁾	* „ <i>pratense</i>
* „ <i>annua</i>	<i>Sesleria Bielzii</i>
„ <i>Chaixii</i>	<i>Trisetum flavescens</i> ¹³⁾

Cyperaceae

<i>Carex atrata</i>	<i>Carex pilulifera</i> ¹⁵⁾
„ <i>curvula</i> ¹⁴⁾	** „ <i>rostrata</i>
** „ <i>flava</i>	„ <i>sempervirens</i> ¹⁶⁾
** „ <i>Goodenoughii</i>	„ <i>stellulata</i>
„ <i>leporina</i>	** <i>Scirpus silvaticus</i>
„ <i>pallescens</i>	** <i>Eriophorum latifolium</i>
** „ <i>paniculata</i>	** „ <i>vaginatum</i>

Juncaceae

<i>Juncus castaneus</i>	<i>Luzula campestris</i>
** „ <i>conglomeratus</i>	„ <i>nemorosa</i>
** „ <i>effusus</i>	„ <i>silvatica</i>
** „ <i>lamprocarpus</i>	„ <i>spadicea</i>
„ <i>trifidus</i>	„ <i>spicata</i>
„ <i>spec.</i>	„ <i>sudetica</i>

Liliaceae

<i>Allium sibiricum</i>	** <i>Veratrum album</i>
„ <i>victoralis</i>	** „ <i>Lobelianum</i>
<i>Majanthemum bifolium</i>	

⁹⁾ Поширена головним чином на полонинах Свидовецькій та Черногорській. Зовсім не була мною зареєстрована на полонині Красній.

¹⁰⁾ Зареєстрована мною на всіх полонинах крім Рівної. На Близниці (Свид. полонина) зустрічається також *Poa alpina* var. *vivipara*.

¹¹⁾ Дуже поширена, місцями як домінуючий вид в травостані, на полонині Свидовецькій на висоті приблизно від 1650 м. і вище між вершинами Тодіаска і Татульська. Нігде на інших полонинах мною не була зареєстрована.

¹²⁾ Знайдена мною лише на Черногорській полонині на висоті коло 1500 м. на східньому схилі вершини Петрис.

¹³⁾ Зареєстрована мною двічі: на вершині Близниця (Свидов. полонина) на висоті коло 1800 метр. і на трав'яному болоті коло молочарні Рогонеско (Черногор. полонина) на висоті коло 1400 м.

¹⁴⁾ Знайдена на Свидовецькій полонині (Близниця) згаданим Д-ром Кляштерським. Див. його доклад на тему «Vyznam Poloninských Karpat pro vývoj vysokohorské vegetace karpatské». («Věstník VI. sjezdu čsl. přírodopysců, lékařů a inženýrů», Praha 1929, díl. III).

¹⁵⁾ Досить часто зустрічається лише на полонині Рівній в травостані з *Nardus stricta*.

¹⁶⁾ Поширена на полонинах Черногорській та Свидовецькій. Крім того, досить часто зустрічається на полонині Бержавській між вершинами Стіг і Вел. Верх на висоті приблизно від 1400 м. і вище.

Orchidaceae

Gymnadenia conopea **Orchis Morio
 ,, albida ,, spec.

Salicaceae

Salix bicolor Salix spec.
 ,, silesiaca

Betulaceae

Alnus viridis

Fagaceae

Fagus silvatica

Urticaceae

*Urtica dioica

Polygonaceae

Polygonum Bistorta Rumex acetosella
 ,, viviparum * ,, alpinus

Caryophyllaceae

*Cerastium caespitosum¹⁷⁾ *Sagina procumbens
Dianthus compactus Silene inflata
Heliosperma quadrifrida¹⁸⁾ *Stellaria graminea
**Lychnis flos cuculi * ,, media

Ranunculaceae

Aconitus Napellus Helleborus purpurascens
Anemone alpina *Ranunculus acer
 ,, narcissiflora ,, montanus
 ,, ranunculoides¹⁹⁾ * ,, repens
**Caltha palustris * ,, reptans

Cruciferae

*Arabis Halleri²⁰⁾ Cardamine pratensis
*Capsella bursa pastoris

Grossulaceae

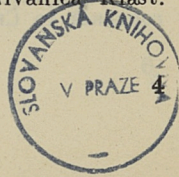
Sedum roseum

¹⁷⁾ Крім тирл досить поширена на всіх дільницях полонин, що інтенсивно використовуються як пасовиська.

¹⁸⁾ Зареєстрована мною лише на Черногорській полонині. Зустрічається біля гірських потоків.

¹⁹⁾ Зареєстрована мною майже на всіх полонинах лише в 1928 р. В рр. 1926—27 ніде не зустрічав. Д-р І. Кляштерський в слідуючому році знайшов також Anemone nemorosa на значній висоті на полонині Свидовецькій (пол. Драгобрат).

²⁰⁾ На полонинах мною зареєстрована також варіація, описана згаданим д-ром Кляштерським під назвою Arabis Halleri subsp. Transilvanica Klačt. (див Addit. ad Fl. Carp. crit. 1929).

Saxifragaceae

Parnassia palustris
Saxifraga stellaris²¹⁾ Saxifraga aizoon

Rosaceae

*Alchemilla vulgaris Potentilla aurea
Dryas octopetala „ reptans
**Filipendula Ulmaria „ Tormentilla
Fragaria collina Rosa alpina
Geum montanum Rubus idaeus
*Geum urbanum

Papilionaceae

Anthyllis vulneraria Lotus corniculatus²²⁾
Hedysarum obscurum *Trifolium pratense
**Lathyrus pratensis * „ repens

Geraniaceae

Geranium palustre *Geranium Robertianum
* „ phoeum „ silvaticum

Polygalaceae

Polygala vulgaris

Euphorbiaceae

Euphorbia amygdaloides

Empetraceae

Empetrum nigrum

Hypericaceae

Hypericum alpinum Hypericum quadrangulum

Violaceae

Viola biflora Viola declinata

Thymelaceae

Daphne mesereum

Onagraceae

Epilobium angustifolium **Epilobium palustre
„ montanum „

²¹⁾ Зареєстрована мною лише на Чорногорській полонині. Зустрічається біля гірських потоків.

²²⁾ Зустрічається не часто й то майже виключно на полонинах Чорногорській та Свидовецькій.

Umbelliferae

Astrantia major Laserpitium alpinum
*Chaerophyllum hirsutum Meum mutellina²³⁾

Ericaceae

Azalea procumbens²⁴⁾ Vaccinium uliginosum
Rhododendron myrti- „ vitis idaea
 folium
Vaccinium Myrtillus

Primulaceae

Primula carpatica Primula minima²⁵⁾

Gentianaceae

Gentiana asclepiadea Gentiana punctata
„ carpatica „ pyrenaica
„ Kochiana Sweetia alpestris²⁶⁾
„ lutea „ punctata²⁷⁾

Boraginaceae

Myosotis alpestris Myosotis silvatica

Labiatae

Ajuga reptans Stachys silvatica
Betonica officinalis Thymus spec.
*Brunella vulgaris

Scrophulariaceae

Euphrasia stricta Rhinanthus minor
„ spec. *Veronica Chamaedrys
Melampyrum pratense „ officinalis
Pedicularis Haquetii * „ serpyllifolia
„ verticillata²⁸⁾

Plantaginaceae

*Plantago major *Plantago media

Rubiaceae

Galium cruciata Galium vernum
„ Mollugo

²³⁾ Досить поширена на полонинах Бержавській, Свидовецькій та Черногорській, але ні разу не була мною зареєстрована на полонинах Рівній та Красній.

²⁴⁾ Зустрічається рідко. Мною зареєстрована лише на вершині Томнатик (Черногорська полонина) на висоті коло 2000 м.

²⁵⁾ Зустрічається рідко. Мною зареєстрована лише на вершині Мунчель (Черногорська полонина) на висоті коло 1800 м.

²⁶⁾ Зустрічається рідко. Мною зареєстрована на згаданому трав'яному болоті біля молочної Рогонеско на Черногорській полонині.

²⁷⁾ Зустрічається рідко, здебільшого біля гірських потоків. Мною зареєстрована лише на Черногорській полонині між вершинами Мунчель і Томнатик на висоті коло 1700 м.

²⁸⁾ Мною зареєстрована лише на Черногорській полонині.

Dipsaceae

<i>Knautia silvatica</i>	<i>Valeriana tripteris</i> ²⁹⁾
<i>Succisa pratensis</i>	

Campanulaceae

<i>Campanula abietina</i>	* <i>Campanula Scheuchzeri</i> ³¹⁾
„ <i>alpina</i>	
„ <i>glomerata</i>	„ <i>trachelium</i>
„ <i>patula</i>	<i>Phyteuma spicata</i>
„ <i>pseudolanceolata</i> ³⁰⁾	„ <i>Vagneri</i>
	„ <i>spec.</i>

Compositae

<i>Adenostyles albifrons</i>	<i>Hieracium pilosella</i>
* <i>Achillea millefolium</i>	„ <i>umbellatum</i>
„ <i>lingulata</i>	„ <i>spec. var.</i>
„ <i>Schurii</i>	<i>Homogyne alpina</i>
<i>Antennaria carpatica</i>	<i>Hypochoeris uniflora</i>
„ <i>dioica</i>	<i>Chrysanthemum corymbosum</i>
<i>Aposeris foetida</i>	„ <i>leucanthemum</i>
<i>Arnica montana</i>	„ <i>rotundifolia</i>
<i>Aronicum Clusii</i>	* <i>Leontodon autumnalis</i>
<i>Aster alpinus</i>	* „ <i>hispidus</i>
* <i>Bellis perennis</i>	„ <i>pyrenaicus</i>
<i>Carlina acaulis</i>	<i>Leontopodium alpinum</i>
<i>Centaurea Kotschyana</i>	<i>Petasites albus</i>
„ <i>phrygia</i>	<i>Saussurea alpina</i> ³⁴⁾
<i>Crepis spec.</i>	<i>Scorzonera rosea</i>
<i>Doronicum austriacum</i>	<i>Senecio carpathicus</i>
<i>Erigeron canadensis</i>	„ <i>Fuchsii</i>
<i>Gnaphalium norvegicum</i>	„ <i>subalpinus</i>
„ <i>silvaticum</i>	„ <i>crispatus</i> ³⁵⁾
„ <i>supinum</i> ³²⁾	<i>Solidago alpsetis</i>
<i>Hieracium alpinum</i> ³³⁾	* <i>Taraxacum officinale</i>
„ <i>aurantiacum</i>	<i>Tanacetum vulgare.</i>
„ <i>auricula.</i>	

Січень 1930.

²⁹⁾ Зареєстрована мною на Близниці (Свидовецька полонина).

³⁰⁾ Зустрічається досить часто на всіх полонинах, крім Рівної, на якій ні разу не була мною зареєстрована.

³¹⁾ Пакс в *Grundzuge der Pflanzenverbreitung in den Karpaten* (Bd. II, стор. 209) указує *C. Scheuchzeri* і *Hieracium alpinum* для вершини Пікуй, що знаходиться на чесько-польському кордоні далеко на захід від полонини Свидовецької та Черногорської.

³²⁾ Зустрічається у вищій зоні на полонинах Свидовецькій та Черногорській. На інших полонинах мною не була зареєстрована.

³³⁾ Див. примітку до *Campanula Scheuchzeri*.

³⁴⁾ Зустрічається дуже рідко. Мною зареєстрована на згаданому трав'яному болоті на Черногорській полонині.

³⁵⁾ Зареєстрована мною лише на Черногорській полонині.

K OTÁZCE KVĚTENY POLONIN NA PODKARPATSKÉ RUSI.

(R é s u m é.)

Květena podkarpatských polonin jest ještě málo prozkoumána. Potřeba zevrubnějších údajů o květeně polonin je zejména akutní a důležitá v souvislosti s praktickými úkoly současného hospodářství na poloninách, a to ve směru umělého zlepšení jejich lučního porostu. Autor uvádí zde seznam rostlin, jejichž sbírku pořídil v letech 1926—1928, v době svých agrobotanických studií na poloninách Podkarpatské Rusi.

Tento seznam, až na několik rostlin, je sestaven výhradně na základě vlastních pozorování spisovatele, v době shora uvedených tříletých studií, jež byla konána v letním období, počínaje druhou polovinou července až do konce srpna na poloninách Rivna, Boržava, Krasna, Svidovec, Čorná Hora.

Do tohoto seznamu byly pojaty pouze rostliny, jejichž sbírka byla pořízena na poloninách, tedy v bezlesní zoně, počínaje asi ve výši 1200 m až k nejvyšším vrcholům. V souvislosti s hlavním úkolem svých studií — totiž agrobotanické analýsy lučního porostu polonin — autor v době exkursí zvýšenou pozornost věnoval květeně pouze těch částí polonin, jež jsou používány anebo mohou býti použity pro zemědělské účely, v tomto případě zejména jakožto pastviny.

Rostliny, rozšířené na velice strmých svazích, skalách a podél horských potoků, byly sbírány jenom letmo. Z těchž důvodů nebyla věnována patřičná pozornost květeně rašelinišť, jež se zde vyskytují zřídka a v celkovém rozsahu polonin nehrají téměř žádné úlohy.

Květena navštívených autorem polonin, zejména neběře-li se zřetel na východní poloniny: Čornu Horu a Svidovec, ovšem není bohatá a je dosti jednotvárná. Kromě geografických podmínek příčiny toho dlužno hledati především v jednotvárnosti půdy, jež téměř všude skládá se z produktů větrání tvrdých karpatských pískovců tercierní doby. Na pěti shora uvedených poloninách autorem bylo zaznamenáno přes 200 rostlin, nepočítaje v to mechy a lišejníky. Údaje o rozšíření jednotlivých druhů rostlin na poloninách byly uvedeny spisovatelem v jeho pojednání o typech polonin v předešlém sborníku U. H. Akademie.

Určení rostlin bylo provedeno za laskavé podpory adjunkta Národního musea v Praze, p. Dr. J. Klášterského, jemuž autor tímto vyslovuje upřímný dík.

Jména vysokohorských rostlin, které se vyskytují pouze na poloninách Svidovec a Čorná Hora, jsou otištěna kursivkou.

ZUR FRAGE DER ALMENFLORA IN DER PODKARPATSKA RUS.

(R é s u m é.)

Die Almenflora der Podkarpatska Rus ist noch wenig erforscht. Genauere Materialien über die Almenflora werden zur unumgänglichen Notwendigkeit im Zusammenhange mit den praktischen Aufgaben der Almenwirtschaft hinsichtlich der künstlichen Verbesserung ihres Pflanzenbestandes.

Der Autor gibt ein Verzeichnis dieser Pflanzen, die er in den Jahren 1926—1928 während seiner agrobotanischen Studien auf den Almen der Podkarpatska Rus gesammelt hat. Dieses Verzeichnis ist ausschliesslich mit einigen Ausnahmen auf Grund seiner persönlichen Beobachtungen während dieser dreijährigen Forschung aufgestellt. Das Botanisiererging in den Sommermonaten vor sich, von der Hälfte des Juli bis Ende August auf den Almen: Riwna, Berzawa, Krasna, Swidowec und Čorna Hora.

In das Verzeichnis werden nur solche Pflanzen aufgenommen, die auf den Almen d. h. in der waldlosen Zone in der Höhe von ungefähr 1200 m an bis zu den höchsten Gipfeln gesammelt wurden. Im Zusammenhange mit seinen grundlegenden Studie — der agrobotanischen Analyse der Pflanzenbestände auf den Almen, lenkte der Autor seine Aufmerksamkeit nur auf solche Teile der Almen hin, die zu landwirtschaftlichen Zwecken ausgenützt werden oder deren Nutzung in gegebenem Falle als Weide möglich ist. Die Pflanzen, die ihre Vegetation auf steilen Abhängen, Felsen und an den Ufern der Gebirgsbäche finden, wurden nur gelegentlich gesammelt. Aus diesen Ursachen wurde der Flora der Sümpfe, die hier selten zu finden sind und in der gesamten Fläche der Almen keine Rolle spielen, keine grössere Aufmerksamkeit gewidmet.

Die Flora der vom Autor aufgesuchten Almen ist insbesondere, wenn man die Ostalmen Čorna Hora und Swidowec nicht berücksichtigt, im Allgemeinen nicht reich und genug einförmig. Ausser den geographischen Verhältnissen kommt hier als Ursache die Einformigkeit des Bodens in Betracht, der fast überall aus den Verwitterungsprodukten der Karpathischen Sandsteine der Tertiräperiode zusammengesetzt ist. Auf den fünf erwähnten Almen wurden vom Autor über 200 Pflanzen registriert, in deren Zahl die Moose und Flechten nicht aufgenommen wurden. Die Angaben über die Verbreitung der einzelnen Pflanzenarten auf den Almen wurden vom Autor in der Arbeit über die Almentypen im früheren Berichte der Ukrainischen Wirtschaftsakademie veröffentlicht.

Die Pflanzenbestimmungen wurden mit gütiger Hilfe des Herrn Dr. J. Klášterský, Adjunkten des Nationalmuseums in Prag, durchgeführt, wofür der Autor auf diesem Orte seinen Dank abstattet.

Die Namen der Hochgebirgspflanzen, die nur auf den Almen Swidowec und Čorna Hora vorkommen, sind in der Kursivschrift gedruckt.

U 27825

3186279808

TISKEM „LEGIORAFIE“, PRAHA XIII., SÁMOVA 665.